

Agata Rozumko

Uniwersytet w Białymstoku

a.rozumko@uwb.edu.pl

ORCID: 0000-0001-7718-3253

Otwieranie czasopisma z Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku – doświadczenia redakcji „Crossroads. A Journal of English Studies”

Artykuł podsumowuje 10 lat funkcjonowania czasopisma „Crossroads. A Journal of English Studies” wydawanego na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku i współpracy jego redakcji z Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku. „Crossroads” jest czasopismem anglistycznym, ukazującym się od początku *on-line*, w otwartym dostępie, a kolejne etapy jego działalności łączą się ściśle z aktywnością Repozytorium na rzecz upowszechniania idei otwartego dostępu i zapewniania dostępności publikacjom wydawanym przez pracowników Uczelni.

Słowa kluczowe: czasopismo, otwarty dostęp, repozytorium, „Crossroads”, Uniwersytet w Białymstoku

Czasopismo „Crossroads. A Journal of English Studies”, którym kieruję od początku jego istnienia, rozpoczęło swoją działalność 10 lat temu, podobnie jak Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku (RUB). Nasza redakcja również świętuje więc w tym roku jubileusz dziesięciolecia swojego istnienia. „Crossroads” jest periodykiem publikowanym wyłącznie w formie

elektronicznej, w otwartym dostępie, a ukazujące się w nim artykuły udostępniane są bez żadnych ograniczeń i bez opłat zarówno na stronie internetowej pisma, jak i w RUB. Mimo że pierwsze czasopisma elektroniczne zaczęły się pojawiać w Polsce już w latach 90. XX wieku¹, a słynne deklaracje prezentujące założenia ruchu otwartego dostępu (deklaracja budapeszteńska, deklaracja berlińska, deklaracja z Bethesda) opublikowano w latach 2002–2003², to w roku 2013, kiedy zdecydowaliśmy się na publikowanie pisma wyłącznie *on-line* i w trybie *open access*, nie był to wcale wybór łatwy ani oczywisty. Większość pism wydawanych w tamtym czasie w naszej Uczelni miała tylko formę papierową, a ich redakcje dopiero tworzyły swoje (mniej lub bardziej profesjonalne) strony internetowe. Powszechna była też opinia, że autorzy i czytelnicy wolą mieć tradycyjną wersję czasopisma na półce niż czytać artykuły w wersji elektronicznej; nie brakowało również obaw, że otwarty dostęp ułatwi nieuczciwym użytkownikom strony dokonywanie plagiatu. Nasza decyzja, dość awangardowa jak na tamte czasy, podyktowana była głównie przekonaniem, że otwarty dostęp może być dla nowego periodyku szansą na pozyskanie czytelników, autorów i recenzentów w międzynarodowym środowisku naukowym.

„Crossroads” jest czasopismem anglistycznym, kwartalnikiem, wydawanym na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Białymstoku, publikowanym w całości w języku angielskim, co ułatwia dotarcie do czytelników za granicą. Zamieszczamy artykuły z zakresu językoznawstwa angielskiego i porównawczego, translatoryki, glottodydaktyki, komunikacji interkulturowej oraz literatury krajów anglojęzycznych. Uznaliśmy, że pismo wydawane przez niewielki i, nie ma co ukrywać, wciąż słabo rozpoznawalny w skali kraju ośrodek anglistyczny, może mieć trudności w utrzymaniu się na polskim rynku wydawniczym. Zakładaliśmy jednak, że być może uda nam się dzięki otwartemu dostępowi dotrzeć do osób reprezentujących ośrodki zagraniczne, choćby równie niewielkie i słabo rozpoznawalne jak nasz. To się

¹ A. Matczak, *Polskie czasopisma elektroniczne on-line z dziedziny bibliotekoznawstwa*, „Archiwa, Biblioteki i muzea kościelne” 2007, nr 88, s. 99–108.

² A. Gałęcka-Golec, I. Sztąbkowska, *Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku – zielona droga otwartego dostępu*, [w:] B.M. Powichrowska (red.), *W kierunku gospodarki elektronicznej – wyzwania, narzędzia, dobre praktyki*, t. 2: *Publikacje elektroniczne w nauce i praktyce*, Białystok 2014, s. 120–135.

w dużej mierze udało, chociaż po drodze nie brakowało trudności i rozczarowań. Pojawiły się również przyjemne doświadczenia w postaci nawiązanych kontaktów międzyuczelnianych w Polsce i współpracy międzynarodowej. Stopniowo uczyliśmy się, i nadal uczymy, zasad funkcjonowania otwartej nauki. Działo się to w miarę zdobywania doświadczeń redakcyjnych i wykonywania własnych projektów badawczych, we współpracy z redaktorami innych czasopism wydawanych w naszej Uczelni i przy stałym wsparciu zespołu RUB. O bazach indeksujących czasopisma, rodzajach licencji *Creative Commons*, identyfikatorach dokumentów elektronicznych (DOI) i innych kwestiach związanych z publikowaniem *on-line* w otwartym dostępie dowiadywaaliśmy się przede wszystkim ze szkoleń, spotkań i debat organizowanych przez Repozytorium i rozmów z jego pracownikami, zwłaszcza z panią Agnieszką Gałęcką-Golec. Zespół Repozytorium od początku swojej działalności bardzo aktywnie wspierał pracowników Uniwersytetu w Białymstoku i redakcje czasopism uczelnianych w poznawaniu zasad otwartości w nauce. Dydaktyczny i popularyzatorski aspekt działania tej instytucji został dostrzeżony również w opracowaniach naukowych dotyczących repozytoriów akademickich. Jak zauważa w swojej rozprawie doktorskiej Agnieszka Adamiec³, Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku znajduje się w czołówce polskich repozytoriów instytucjonalnych, jeśli chodzi o działania na rzecz upowszechniania idei otwartego dostępu i może stanowić przykład dobrych praktyk w tym zakresie. Moje doświadczenia ze współpracy redakcyjnej z RUB w pełni potwierdzają tę pozytywną opinię.

Obecnie czasopismo „Crossroads” indeksowane jest między innymi w bazach Scopus, ERIH Plus (European Reference Index for the Humanities and Social Sciences), CEJSH (The Central European Journal of Social Sciences and Humanities), DOAJ (Directory of Open Access Journals) i ta lista stale się wydłuża. Publikujemy na licencji CC BY-NC-SA 4.0 (Attribution, Non-commercial, Share-alike) – uznanie autorstwa, użycie niekomercyjne, na tych samych warunkach). Identyfikatory DOI nadawane są przez zespół Repozytorium każdemu opublikowanemu artykułowi. Początkowo umieszczaliśmy artykuły na zwykłej stronie internetowej, a od trzech lat czasopismo

---

³ A. Adamiec, *Model oceny akademickich repozytoriów instytucjonalnych w Polsce w kontekście otwartej nauki*, rozprawa doktorska, maszynopis, Uniwersytet Warszawski Warszawa 2021.

ukazuje się na platformie Open Journal Systems (OJS), podobnie jak inne czasopisma wydawane przez pracowników Wydziału Filologicznego, które jednak, jak dotąd, zachowały dodatkowo formę papierową („Białostockie Studia Literaturoznawcze”, „Białostockie Archiwum Językowe”, „Studia Wschodniosłowiańskie”, „Linguodidactica”). Platforma OJS zapewnia obsługę całego procesu wydawniczego od zgłoszenia artykułu, poprzez proces recenzji do opublikowania tekstu *on-line*; umożliwia też prezentację artykułów i ich metadanych w sposób zgodny z międzynarodowymi standardami i oczekiwany przez bazy indeksujące czasopisma naukowe. W wyborze platformy do zarządzania procesem wydawniczym „Crossroads”, podobnie jak pozostałe czasopisma wydziałowe, mogło również liczyć na pomoc zespołu Repozytorium. Umieszczenie „Crossroads” na platformie możliwe było m.in. dzięki funduszom z programu ministerialnego „Wsparcie dla czasopism naukowych”, uzyskanym na lata 2019–2020. Obecnie czasopismo objęte jest programem „Rozwój czasopism naukowych” Ministerstwa Edukacji i Nauki (MEiN) na lata 2023–2024.

Dzięki umieszczeniu wszystkich numerów czasopisma „Crossroads” w RUB mamy dostęp do statystyk pokazujących nam, z jakich krajów i miast pochodzą nasi czytelnicy. Wiemy na przykład, że zainteresowanie pismem jest większe w Ashburn w Stanach Zjednoczonych niż w Warszawie; mamy też więcej czytelników w mieście Ałfatar w Bułgarii niż w Katowicach. Stronę „Crossroads” w Repozytorium odwiedzili m.in. użytkownicy ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Irlandii, Australii, Niemiec, Włoch, Francji, Szwajcarii, Bułgarii, Rumunii, Indii i Indonezji. Statystyki są również dostępne dla poszczególnych artykułów zdeponowanych w Repozytorium, dzięki czemu ich autorzy mogą dowiedzieć się, gdzie i kiedy ich badania cieszyły się największym zainteresowaniem. Dane pozyskane z Repozytorium pokazują też redakcji, które artykuły budzą największe zainteresowanie w środowisku naukowym. Łącznie liczba wizyt na stronie pisma w Repozytorium jest większa wśród czytelników z zagranicy niż wśród czytelników z Polski, a niektóre artykuły czytane są niemal wyłącznie za granicą. Pokazuje to słuszność towarzyszącego redakcji od początku przekonania, że publikacja czasopisma *on-line* w otwartym dostępie jest szansą na dotarcie do międzynarodowego grona czytelników. Umieszczenie periodyku w Repozytorium dodatkowo zwiększa jego widoczność i umożliwia monitorowanie różnych aspektów jego funkcjonowania.

W związku z tym, że rok 2023 jest rokiem jubileuszowym zarówno dla „Crossroads”, jak i RUB, chciałabym z tej okazji złożyć podziękowania

i gratulacje obu zespołom, a także osobom spoza tego grona, które przyczyniły się do sukcesu naszego czasopisma i naszej drogi wydawniczej. Dziękuję moim Kolegom i Koleżankom z redakcji „Crossroads” oraz redaktorom gościnnym i osobom z nimi współpracującym za przygotowanie wszystkich dotychczasowych numerów pisma i udział w najróżniejszych pracach redakcyjnych. Nasz periodyk powstaje dzięki pracowitości i zaangażowaniu niewielkiej grupy anglistów, którzy sami wykonują większość prac redakcyjnych. Szczególne podziękowania kieruję do dr. Daniela Karczewskiego, dr. Jacka Partyki, prof. dr. hab. Grzegorza Moroza, dr. hab. Jerzego Kamionowskiego, prof. UwB, dr. Anny Marii Karczewskiej, dr. Beaty Piecychny, dr. Weroniki Łaszkiwicz, dr. Sylwii Borowskiej-Szerszun, dr. Tomasza Sawczuka, a także sekretarz redakcji dr. Doroty Guzowskiej i redaktorów językowych mgr. Petera Fouldsa i dr. Kirka Palmera. Dziękuję również pani prof. Annie Tomczak i dr. Zdzisławowi Głębockiemu za pomysł na tytuł pisma, a dr. Z. Głębockiemu także za pomoc w kwestiach koncepcyjnych i organizacyjnych na wstępnym etapie tworzenia „Crossroads”. To właśnie on był od początku gorącym oponentem pomysłu publikowania pisma wyłącznie *on-line* w otwartym dostępie. Miał on też swój udział w przygotowaniu projektu strony tytułowej. Specjalne podziękowania należą się pani dr. hab. Elżbiecie Sidoruk, redaktor naczelnej starszego o kilka lat od „Crossroads” czasopisma „Białostockie Studia Literaturoznawcze”, która zawsze chętnie dzieliła się ze mną swoją wiedzą i redakcyjnym doświadczeniem i z którą wspólnie przez te lata poznawałyśmy świat otwartej nauki.

Dziękuję również paniom: Agnieszce Gałęckiej-Golec, Iwonie Łojewskiej, Iwonie Packiewicz i Katarzynie Pukszy z RUB za wieloletnią współpracę przy publikacji „Crossroads” i za wszystkie działania podejmowane na rzecz popularyzacji zasad otwartego dostępu. Serdecznie Paniom gratuluję wytrwałości i skuteczności w pracy na rzecz Repozytorium i życzę powodzenia w realizacji kolejnych przedsięwzięć z nim związanych.

Bibliografia

- Adamiec A., *Model oceny akademickich repozytoriów instytucjonalnych w Polsce w kontekście otwartej nauki*, rozprawa doktorska, maszynopis, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2021.

- Gałecka-Golec A., Sztabkowska I., *Repozytorium Uniwersytetu w Białymstoku – zielona droga otwartego dostępu*, [w:] B.M. Powichrowska (red.), *W kierunku gospodarki elektronicznej – wyzwania, narzędzia, dobre praktyki*, t. 2: *Publikacje elektroniczne w nauce i praktyce*, Białystok 2014, <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jsui/handle/11320/8974> (dostęp: 23.07.2023).
- Matczak A., *Polskie czasopisma elektroniczne on-line z dziedziny bibliotekoznawstwa*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne” 2007, nr 88.